

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องศึกษาผลการเรียนแบบร่วมมือ ด้วยวิธีแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้า ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การเรียนแบบร่วมมือ
 - 1.1 ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือ
 - 1.2 แนวคิด ทฤษฎีที่สอดคล้องกับการเรียนแบบร่วมมือ
 - 1.3 องค์ประกอบของการเรียนแบบร่วมมือ
 - 1.4 รูปแบบการเรียนแบบร่วมมือเทคนิคต่าง ๆ
 - 1.5 ประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือ
2. การเรียนแบบร่วมมือโดยใช้วิธีแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์
 - 2.1 องค์ประกอบการเรียนแบบร่วมมือ ด้วยวิธีแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์
 - 2.2 ประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือ ด้วยวิธีแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์
3. ความหมาย ลักษณะ และองค์ประกอบของเจตคติ
4. ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา
 - 4.1 แนวคิด และเป้าหมายของการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา
 - 4.2 ขั้นตอนการจัดระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ
6. กรอบความคิดในการวิจัย
7. สมมติฐานในการวิจัย

การเรียนรู้แบบร่วมมือ

1. ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนรูปแบบหนึ่งที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติปี 2542 โดยให้นักเรียนลงมือปฏิบัติงานเป็นกลุ่มย่อย เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการเรียนรู้ ของนักเรียนแต่ละคน และสนับสนุนให้มีการช่วยเหลือกัน เป็นการพัฒนาผู้เรียน ให้มีความสามารถในการคิด การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกับผู้อื่น จนบรรลุผลตามเป้าหมาย มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือ ดังนี้

ศุภศักดิ์ หลาบมาลา (2531 : 4) ได้กล่าวว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึงวิธีการสอนแบบหนึ่งที่กำหนดให้นักเรียน ที่มีความสามารถต่างกัน ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งมีนักเรียน 4 คน เป็นเด็กเรียนเก่ง 1 คน เรียนปานกลาง 2 คน และเรียนอ่อน 1 คน ผลการเรียนรู้ของเด็กจะพิจารณาเป็นตอน ตอนแรกจะพิจารณาคะแนนทั้งกลุ่ม ตอนที่สองจะพิจารณาคะแนนสอบเป็นรายบุคคล การสอบทั้ง 2 ครั้ง ต่างคนต่างสอบ แต่เวลาเรียนต้องร่วมมือกัน ดังนั้นเด็กเก่งจึงพยายามช่วยเด็กอ่อน เพราะจะทำให้คะแนนของกลุ่มดีขึ้น และทางโรงเรียนจะใช้รางวัล เป็นการเสริมแรงให้ด้วย หากคะแนนเฉลี่ยกลุ่มใดได้เกินเกณฑ์ที่ทางโรงเรียนตั้งไว้

พรรณรศมี เเงาธรรมสาร (2533 : 35) ได้กล่าวว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ที่ผู้เรียนเรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ สมาชิกในกลุ่มจะมีความสามารถที่แตกต่างกันผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และรับผิดชอบการทำงานของตัวเองเท่า ๆ กันรับผิดชอบการทำงานของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มด้วย

อำพรพรรณ ทิวไผ่งาม (2536 : 6) ได้กล่าวว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึงการที่ผู้เรียนทำงานร่วมกันในกลุ่มเพื่อให้ตนเอง และสมาชิกในกลุ่มได้เรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของบทเรียนที่กำหนดไว้ หรือสามารถแก้ปัญหาได้ โดยผู้เรียนรับรู้ว่ากลุ่มจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายได้ เมื่อสมาชิกทุกคนในกลุ่มประสบความสำเร็จในการเรียนรู้เช่นเดียวกัน

เท็อน ทองแก้ว (2537 : 50) ได้กล่าวว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึงแบบจำลองการอยู่ร่วมกันในสังคมมาสู่ห้องเรียน ผู้เรียนจะได้ฝึกกิจกรรมการอยู่ร่วมกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกันที่ค้ำประกันความสำเร็จของกลุ่มเป็นสำคัญ

กิดานันท์ มลิทอง (2540 : 122) ได้กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือ หมายถึง การเรียนกลุ่มเล็กที่ใช้ได้ทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน ที่เกิดจากแรงผลักดันมาบรรจบกัน 2 ประการ คือ ชีวิตภายนอกห้องเรียน จำเป็นต้องมีกิจกรรมที่ร่วมมือกัน โดยใช้ทีมงานในชีวิตประจำวัน และการรู้ในคุณค่าของปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ อย่างมีความหมาย

สลาวิน (Slavin. 1995 : 3) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง การเรียนรู้ที่ให้นักเรียนเรียนเป็นกลุ่มเล็ก สมาชิกในกลุ่มโดยทั่วไปมี 4 คน และมีความสามารถแตกต่างกัน เป็นนักเรียนเรียนเก่ง 1 คน ปานกลาง 2 คน และเรียนอ่อน 1 คน นักเรียนแต่ละคนในกลุ่มจะต้องช่วยเหลือเพื่อนที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันในการเรียนหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ สมาชิกกลุ่มจะได้รับรางวัล ถ้ากลุ่มทำคะแนนเฉลี่ยได้ถึงเกณฑ์ที่ตั้งไว้

จอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson and Johnson 1992 : 44) ได้กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ร่วมมือ และช่วยเหลือกันในการเรียนรู้ โดยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ประกอบด้วยสมาชิกที่มีความสามารถแตกต่างกันทำงานร่วมกันเพื่อเป้าหมายกลุ่ม สมาชิกมีความรับผิดชอบร่วมกัน ทั้งในส่วนตัวและส่วนรวม มีการฝึกและใช้ทักษะการทำงานกลุ่มร่วมกัน ผลงานของกลุ่มขึ้นอยู่กับผลงานของสมาชิกแต่ละบุคคลในกลุ่ม สมาชิกต่างได้รับความสำเร็จร่วมกัน

จากความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือข้างต้น จึงสรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน โดยแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ประกอบด้วยสมาชิกในกลุ่มมีความสามารถแตกต่างกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการช่วยเหลือสนับสนุน ฟังพียงกันและกันทำงานร่วมกัน ทำงานเต็มความสามารถ รับผิดชอบร่วมกันในส่วนตัวและส่วนรวม สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพื่อให้ตนเองและสมาชิกภายในกลุ่มได้รับความสำเร็จตามเป้าหมาย

2. แนวคิด และทฤษฎีที่สอดคล้องกับการเรียนแบบร่วมมือ

การเรียนแบบร่วมมือ (กรมวิชาการ. 2542 : 14) เป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชั้นเรียน มีความรับผิดชอบต่อกัน ช่วยกันทำงานให้บรรลุผลสำเร็จตามที่ได้รับมอบหมาย สิ่งเหล่านี้ จะเกิดขึ้นได้จะต้องมีความเกี่ยวพัน กับแนวคิดทฤษฎีพื้นฐานต่าง ๆ ของนักจิตวิทยา นักปรัชญาการศึกษา นักวิจัย นักวิชาการ นักการศึกษา สาขาต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ปรัชญาการศึกษาแบบพัฒนาการนิยม (Progressivism)

เพื่อให้สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนสังคมในระบอบประชาธิปไตย (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช . 2536 : 13) ตามแนวความคิดของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ให้ทัศนะทางการศึกษาว่า การศึกษาคือชีวิต นักเรียนจะเรียนรู้ได้โดยอาศัยประสบการณ์ และเป็นการพัฒนาผู้เรียนทุกด้านทั้งร่างกาย สติปัญญา เจตคติ และค่านิยม เป็นการเรียนที่ร่วมมือกัน แลกเปลี่ยนทัศนะความคิดเห็น ดัดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน ด้วยวิธีเช่นนี้ผู้เรียนจะได้เรียนรู้วิธีการทำงาน ช่วยเหลือกัน และร่วมมือกับผู้อื่น สิ่งเหล่านี้มีความสำคัญมากเพราะจะช่วยขจัดปัญหาข้อขัดแย้งทางสังคม และสร้างบรรยากาศแบบประชาธิปไตยในห้องเรียน นอกจากนั้นการให้ออกาสผู้เรียน ได้ทำงานร่วมกันและร่วมมือกัน ยังช่วยลดความเห็นแก่ตัว และการแข่งขันในหมู่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี แต่ข้อสำคัญคือสิ่งที่ผู้เรียนจะกระทำร่วมกันนั้นควรมีพื้นฐานอยู่บนความสนใจ และความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียน ตลอดจนมีความหมายแก่ผู้เรียนด้วย สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนา จึงทำให้เกิดการจัดการเรียนการสอนที่ชี้ให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งต้องมีการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ จากสิ่งแวดล้อมของผู้เรียน

2.2 ทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคม

การเรียนแบบร่วมมือได้อาศัย แนวความคิดทฤษฎีสถานของเคิร์ตเลวิน (Kurt Lewin) เป็นนักจิตวิทยาชาวเยอรมัน ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มเกสโตลท์ ที่เน้นว่าการพึ่งพาซึ่งกันและกัน เป็นตัวกำหนดวิธีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (กรมวิชาการ. 2542 : 6-7) สรุปได้ดังนี้

- (1) พฤติกรรมของบุคคลเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม
- (2) โครงสร้างของกลุ่มเกิดจากการรวมกลุ่มของบุคคลที่มีลักษณะแตกต่าง
- (3) การรวมกลุ่มจะเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มด้านการกระทำ
- (4) สมาชิกกลุ่มจะมีการปรับตัวเข้าหากัน

2.3 ทฤษฎีการเสริมแรง (Rienforcement Theory)

การเสริมแรง เป็นสิ่งสำคัญในการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความประทับใจ และสนใจเรียนยิ่งขึ้น การเสริมแรงตามหลักการของสกินเนอร์ (Skinner) มีทั้งการเสริมแรงบวก และการเสริมแรงทางลบ ในการเสริมแรงทางบวกมีหลายวิธี เช่น การให้รางวัล การกล่าวคำชมเชย หรือการให้คะแนนพิเศษ เป็นต้น ส่วนการเสริมแรงทางลบ เช่น การลงโทษ การตัดคะแนน การกล่าวตำหนิ (อารี พันธุ์ณี 2534 : 114-115) ในการเรียนการสอนของครู ควรจะใช้การเสริมแรงทั้งสองทาง โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับสถานการณ์

2.4 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

การเรียนรู้แบบร่วมมือที่ได้รับการฝึกอบทบาท ในการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเรียนรู้พฤติกรรมของผู้อื่น การกระทำ และผลของการกระทำสิ่งเหล่านี้มีพื้นฐานมาจากแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ของแบนดูรา ที่ได้ให้ความสำคัญของการปฏิสัมพันธ์พฤติกรรม ของบุคคลกับสิ่งแวดล้อม ผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2537:137) แบนดูรา เชื่อว่า การเรียนรู้ส่วนใหญ่ของคนเกิดขึ้นจากการสังเกตจาก ตัวแบบ ซึ่งสามารถถ่ายทอดความคิด และการแสดงออกได้พร้อม ๆ กัน โดยวิธีการข่าวสาร การสังเกตจากตัวแบบมี 4 อย่าง คือ (พรณี ช.เจนจิต 2538 : 337-340) ความใส่ใจ, การจดจำ, การเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบ, แรงจูงใจ

2.5 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา (Cognitive Theory)

การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นวิธีการเรียน โดยมุ่งให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันมีการศึกษา และถ่ายทอดความรู้ให้แก่กัน ซึ่งมีพื้นฐานมาจาก ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา ของเพียเจต์ ซึ่งสุรางค์ ไคว์ตระกูล (2537 : 31-35) กล่าวว่า เป็นแนวคิดทฤษฎีที่เชื่อว่า คนเราทุกคนที่เกิดมามีความพร้อม ที่จะมามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และโดยธรรมชาติแล้วมนุษย์ เป็นผู้เริ่มกระทำก่อน และเชื่อว่ามนุษย์เรามีแนวโน้มพื้นฐานที่คิดตัวมาแต่กำเนิด 2 ชนิด คือ การจัด รวบรวม และการปรับตัว

องค์ประกอบที่มีส่วนเสริมสร้างพัฒนาการเขาวนปัญญา มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้

- (1) วุฒิภาวะ (Maturation) การจัดประสบการณ์หรือสิ่งแวดล้อม ให้เหมาะสมกับความพร้อมหรือวัยของเด็ก
- (2) ประสบการณ์ (Experience) คนเราจะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ก็จะเกิดประสบการณ์ ออกเป็น 2 ชนิด คือ ประสบการณ์ที่เนื่องมาจากปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ตามธรรมชาติ และประสบการณ์เกี่ยวกับการคิดหาเหตุผล และทางคณิตศาสตร์
- (3) การถ่ายทอดความรู้ทางสังคม (Social transmission) หมายถึง การที่พ่อ แม่ ครู และคนที่อยู่รอบตัวเด็กจะถ่ายทอดความรู้ หรือสอนเด็กที่พร้อมจะรับถ่ายทอดด้วย กระบวนการซึมซาบประสบการณ์ หรือการรับ โครงสร้างทางเขาวนปัญญา

(4) กระบวนการพัฒนาสมดุล (Equilibration) หรือการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งอยู่ในตัวของแต่ละบุคคล เพื่อจะปรับความสมดุลของพัฒนาการเขาวินิจฉัยขั้นต่ำไปอีกขั้นหนึ่งซึ่งสูงกว่า โดยใช้กระบวนการซึมซาบประสบการณ์ และการปรับโครงสร้างทางสติปัญญา

องค์ประกอบทั้ง 4 อย่างนี้ ก่อให้เกิดพัฒนาการทางด้านความรู้ ความเข้าใจ เพียงสิ่งใดสิ่งหนึ่งย่อมไม่ทำให้เกิด จะต้องอาศัยซึ่งกันและกัน ดังนั้นเพียเจต์ จึงจัดอยู่ในประเภทอนุรักษนิยมคือให้ความสำคัญกับพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมเท่ากัน(พรณี ช.เจนจิต 2538 : 149)

2.6 ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Theory Need Gratification)

การเรียนแบบร่วมมือเป็นวิธีการเรียนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนร่วมกัน ช่วยกันเรียน ช่วยกันสอน แสดงบทบาทตามที่ได้รับมอบหมาย เพื่อทำให้งานของกลุ่มประสบผลสำเร็จสิ่งเหล่านี้จะสร้างความภาคภูมิใจให้กับตนเอง เกิดความมั่นใจ และเห็นคุณค่าที่ทุกคนยอมรับ จากการทำที่ได้แสดงศักยภาพที่มีในตัวเอง ให้ได้รับการยอมรับจากกลุ่ม เป็นการฝึกปฏิบัติการเห็นคุณค่า การยอมรับในสังคมโดยทั่วไป นั่นคือความต้องการขั้นพื้นฐานของคนเราซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ นักจิตวิทยากลุ่มมนุษยนิยม ที่มีความเชื่อในเรื่องของปัจเจกบุคคล ทุกคนมีความแตกต่างกันในหลาย ๆ ลักษณะ เพื่อให้บุคคลนั้นบรรลุถึงศักยภาพแห่งตน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2540 : 102 - 104) ได้นั้นจำเป็นต้องสามารถสนองตอบต่อความต้องการในระดับต้นเสียก่อน มาสโลว์ได้เสนอแนวคิดของการจัดลำดับความต้องการของมนุษย์ไว้ดังนี้

ลำดับที่ 1 ความต้องการทางกายภาพ (Physiological needs) หมายถึง ความต้องการพื้นฐานของร่างกาย ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตอยู่

ลำดับที่ 2 ความต้องการความปลอดภัยและมั่นคง (Safety and security needs) หมายถึง ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยทั้งร่างกาย และจิตใจ

ลำดับที่ 3 ความต้องการความรัก และความเป็นพวกเดียวกัน (Love and belonging needs) หมายถึงการที่มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาจะให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และต้องการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น และเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ทราบว่าทุกคนยอมรับตนเป็นสมาชิก

ลำดับที่ 4 ความต้องการรู้จักคุณค่าของตนเอง (Esteem needs) หมายถึงความต้องการที่จะประสบความสำเร็จ มีความสามารถ ต้องการให้ผู้อื่นเห็นว่าตนมีความสามารถ และมีคุณค่า มีเกียรติ ได้รับความยกย่องนับถือจากผู้อื่น

ลำดับที่ 5 ความต้องการการบรรลุถึงศักยภาพแห่งตน (Need for Self Actualization) หมายถึงการเป็นผู้กล้าตัดสินใจเลือกทางเดินชีวิตของตนเอง รู้จักค่านิยมของตนเอง เปิดโอกาสให้ตนเองเผชิญกับความจริงของชีวิต และจะพัฒนาตนเองเต็มที่ตามศักยภาพของตน

จากแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการจัดการศึกษา จำเป็นต้องจัดสภาพแวดล้อมให้สนองตอบต่อความต้องการ ของเด็กในระดับต้นเสียก่อน คือความต้องการทางกายภาพ ในขณะที่เด็กและผู้สอนควรจะต้องจัดให้มีการเรียนรู้ที่จะร่วมมือกันเรียน ทำงานร่วมกัน เพื่อสนองตอบ ต่อความต้องการเป็นพวกเดียวกัน ให้ผู้เรียนยอมรับซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกัน จะทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าคุณค่า มีประโยชน์ และมีความสำคัญต่อกลุ่ม ภูมิใจที่ได้รับ การยอมรับ ทำให้มีกำลังใจในการพัฒนาตนเองต่อไปในอนาคต

3. องค์ประกอบของการเรียนแบบร่วมมือ

การเรียนแบบร่วมมือ เป็นการจัดสถานการณ์ เพื่อให้เกิดการทำงานแบบร่วมมือกัน จะมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จได้ ถ้าสมาชิกภายในกลุ่มมองเห็นคุณค่าของการทำงานแบบร่วมมือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ได้มีนักวิชาการหลายท่าน ได้เสนอแนวคิดที่จะนำไปสู่การเรียนแบบร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จคือ คาแกน (Kagan, 1994 : 4-11) สตอล (Stahl, 1994 : 1 - 2) จอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson and Johnson, 1987: 23 - 24) อ้างถึงใน ชิวพร ตปนิยากร 2538 : 9 - 10) สุจินต์ วิสวธีรานนท์ (2536 : 231 - 232) กรมวิชาการ. (2542 : 6) ได้กำหนดลักษณะสำคัญเบื้องต้นของการเรียน แบบนี้ไว้ ดังนี้

3.1 มีความสัมพันธ์กัน การพึ่งพาอาศัยกันในทางบวก (Positive Interdependence) สมาชิกกลุ่มมีความรับผิดชอบต่อกัน ช่วยกันทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน แบ่งข้อมูลและอุปกรณ์ระหว่างสมาชิกของกลุ่ม

3.2 การจัดให้มีปฏิสัมพันธ์ (Face to face promotive interaction) การมีปฏิสัมพันธ์สมาชิกกลุ่มต่อกันอย่างใกล้ชิด ผู้เรียนจะช่วยเหลือกัน อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ให้การช่วยเหลือสนับสนุนให้กำลังใจแก่กัน

3.3 สมาชิกกลุ่มแต่ละคนมีความรับผิดชอบ (Individual accountability) มีความรับผิดชอบในตัวเองต่องานที่ได้รับมอบหมาย จุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ การที่แต่ละคนทำงานอย่างเต็มความสามารถ

3.4 สมาชิกกลุ่มมีทักษะสังคม ในการทำงานกลุ่ม (Social skill or interdependence and small group skills) เป็นการพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันต้องอาศัย

ทักษะระหว่างบุคคล และทักษะการทำงานกลุ่มย่อย ครูสอนทักษะการทำงานกลุ่ม และประเมินการทำงานกลุ่มของนักเรียน การที่จับให้นักเรียนที่ขาดทักษะการทำงานกลุ่มมาทำงานร่วมกัน จะไม่ประสบความสำเร็จ ผู้เรียนควรได้รับการฝึกทักษะที่จะช่วยให้ทำงานกลุ่มประสบความสำเร็จ

3.5 จัดให้มีกระบวนการกลุ่ม (Group process) หรือเป็นทีม (Team)

เป็นการจัดกลุ่มผู้เรียนที่จะทำงานร่วมกัน ภายในกลุ่มจะมีความแตกต่างกันทางด้านความสามารถทางการศึกษา เพศ พื้นฐานทางสังคม ซึ่งจะไม่ใช่ผู้เรียนเป็นผู้จัดเอง สมาชิกจะต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของสมาชิกในกลุ่ม ผลงานของกลุ่มจะได้รับอิทธิพลมาจากการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการทำงานของสมาชิกในกลุ่ม

จากองค์ประกอบของการเรียนแบบร่วมมือดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า สมาชิกต้องมีความสัมพันธ์ในทางบวก และต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบของแต่ละบุคคล การใช้ทักษะระหว่างบุคคล การทำงานกลุ่มย่อย ทักษะทางสังคม และกระบวนการกลุ่ม ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนรวมทั้งการเตรียมตัวของผู้เรียน และตัวผู้สอน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำทักษะเหล่านั้น ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ส่งผลให้การจัดการเรียนแบบร่วมมือบรรลุ เป้าหมาย และประสบผลสำเร็จ

4. รูปแบบการเรียนแบบร่วมมือเทคนิคต่าง ๆ

สมพงษ์ สิงหะพล (2542 :41) ได้กล่าวถึง การเรียนแบบร่วมมือว่ามีเทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้อย่างได้ผลอยู่หลายวิธี คือ

4.1 วิธีให้เรียนรู้เป็นทีม (Student team)

(1) แบบทีมสัมฤทธิ์ (Student teams achievement divisions) เป็นเทคนิคขั้นต้น ๆ ที่นำไปใช้ได้สะดวก ให้ผู้เรียนเรียนเป็นทีม ๆ ละ 4 คน ช่วยกันเรียน แต่เวลาสอบไม่ให้ช่วยกัน เรียนไปประมาณ 5 – 6 สัปดาห์ ก็เปลี่ยนทีมสักครั้งหนึ่งไปเรื่อย ๆ จนสิ้นเทอม เวลาทดสอบนำคะแนนของแต่ละคน และของทุกคนในทีมมาทำเป็นคะแนนความก้าวหน้าของตนเอง และของกลุ่ม

(2) แบบทีมแข่งขัน (Teams games tournaments) วิธีนี้ให้เรียนรู้เป็นทีม มีการแบ่งกลุ่มศึกษา งาน ทำแบบฝึกหัด แบบทดสอบต่าง ๆ ตามบทเรียน จากนั้นจึงให้ทุกคนในทีมแยกเข้ากลุ่มแข่งขันตอบปัญหา ซึ่งแต่ละกลุ่ม (โต๊ะแข่งขัน) จะแยกระดับความยากง่ายต่างกัน มีการเลื่อนระดับหรือลดระดับตามผลการทดสอบของตน แล้วนำคะแนนมาคิดเป็นคะแนนความก้าวหน้าของกลุ่ม

(3) แบบทีมรายบุคคล (Teams assisted individualization) เทคนิคนี้เน้นให้เรียนรู้เป็นทีมเล็ก ๆ และให้เรียนเป็นรายบุคคลด้วย เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาตนเอง

นำคะแนนของแต่ละคนมาคิดเป็นคะแนนความก้าวหน้าของกลุ่มเช่นกัน

(4) แบบทีมภาษา (Cooperative integrated reading and composition)

เรียนรู้เป็นทีมแต่จุดเน้นของวิธีนี้อยู่ที่การเรียนภาษา ได้แก่ ทักษะการอ่าน เขียน และการใช้ภาษา ในระดับประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ให้ผู้เรียนจับคู่กันในทีมของตนแล้วทำงาน อ่าน เขียน และช่วยเหลือกันในคู่ของตน จากนั้นให้ไปจับคู่เรียนกับคนอื่นในทีมอื่นอีก 2-3 ทีม นำคะแนนของแต่ละคนที่ทำข้อสอบได้มาคิดเป็นคะแนนความก้าวหน้าของกลุ่ม

4.2 วิธีให้เรียนรู้ร่วมกันแต่แบ่งงานศึกษาเฉพาะเรื่อง (Task specialization

methods)

(1) แบบกลุ่มสืบสวนค้นคว้า (Group investigation) เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม มอบหมายงาน และแบ่งงานกันไปค้นคว้า กำหนดงานในชั้นแล้วให้ผู้เรียนเลือกศึกษาหัวข้อประเด็นย่อยที่ตนเองสนใจ คนที่สนใจร่วมกันก็ให้ไปสืบสวนหาความรู้ด้วยกัน จากนั้นมาเสนอต่อชั้น

(2) แบบร่วมมือร่วมกลุ่ม (Co-op Co-op) เรียนรู้ร่วมกัน ร่วมมือปรึกษากัน มอบหมายและแบ่งงานกันทำ จัดกลุ่มผู้เรียนแบบทีมสัมฤทธิ์ (STAD) ให้แต่ละกลุ่มรับงานไปทำ จากนั้นในกลุ่มกำหนดงานย่อยให้ทุกคนไปทำ นำเสนอต่อกลุ่ม แล้วบูรณาการนำเสนอต่อชั้นต่อไป

(3) แบบทีมสะสมความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ (Jigsaw II) เรียนรู้เป็นทีม เน้นสะสมความรู้จากสมาชิกในกลุ่ม และคะแนนความก้าวหน้าของกลุ่ม แบ่งผู้เรียนเป็นทีม แล้วให้แต่ละคนเลือกไปศึกษาเรื่องที่สนใจร่วมกับคนอื่น (จากทีมอื่นที่สนใจเรื่องเดียวกัน) แล้วกลับมานำเสนอในกลุ่มของตน เหมือนกับตนเป็นผู้เชี่ยวชาญมาถ่ายทอดความรู้ให้ทีมฟัง เวลาทดสอบก็นำคะแนนแต่ละคนมาคิดเป็นคะแนนความก้าวหน้าของกลุ่ม

4.3 วิธีให้เรียนรู้ร่วมกันแบบอื่น ๆ (Other cooperative learning methods)

(1) แบบเรียนด้วยกัน (Learning together) เรียนรู้ด้วยกัน ช่วยเหลือปรึกษารื้อกัน ทำงานไปด้วยกันเหมือนแบบจัดกลุ่มผู้เรียนแบบทีมสัมฤทธิ์ (STAD) วิธีนี้ไม่เน้นคะแนนความก้าวหน้าของกลุ่ม แต่เน้นคะแนนกลุ่ม

(2) แบบกลุ่มสี่คน (Groups of four) เรียนรู้ในกลุ่ม 4 คน เน้นการเรียนแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์

(3) แบบอภิปรายกลุ่ม (Group discussion) แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ โดยเน้นบทบาทการมีส่วนร่วม ของทุกคนด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง เช่น ให้ทุกคนในกลุ่มเขียนความคิดเห็นของตน แล้วจึงอภิปราย

(4) แบบโครงการกลุ่ม (Group projects) ทำงานร่วมกันให้สำเร็จ โดยมอบบทบาท หน้าที่แต่ละคนในกลุ่มให้ชัดเจน

(5) แบบอื่น ๆ ที่ไม่เป็นทางการ (Informal methods)

1) แบบอภิปรายในกลุ่มธรรมชาติ (Spontaneous group discussion) ผู้เรียนที่นั่งรวมกันคิด ตัดกัน อภิปรายเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

2) แบบระบุจากกลุ่มสัมพันธ์ (Numbered heads together) ผู้เรียนนั่งเป็นกลุ่ม ทุกคนมีหมายเลขประจำตัว ผู้สอนตั้งคำถาม ผู้เรียนปรึกษาหารือกันในทีมของตน เพื่อให้แน่ใจว่าคำตอบถูกต้องแน่นอน ผู้สอนเรียงหมายเลขให้ตอบ

3) แบบผลงานทีม (Team product) ผู้เรียนทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นทีมภายในชั่วโมงเรียน เช่น วาดภาพ เขียนบทความ สรุปเอกสาร จัดบอร์ด ต้องมอบบทบาทของแต่ละคนในทีมอย่างชัดเจน

4) แบบทบทวนร่วมกัน (Cooperative review) ก่อนสอบ 1 วัน ผู้เรียนนั่งเป็นกลุ่มเวียนกันถาม-ตอบคำถามเพื่อทบทวน เช่น กลุ่ม 1 ถามจะได้ 1 คะแนน กลุ่ม 2 ตอบถูกได้ 1 คะแนน กลุ่ม 3 ถ้าตอบเพิ่มเติมข้อมูลให้คำตอบกลุ่ม 2 จะได้ 1 คะแนน

5) แบบอภิปรายกับคู่คิด (Think-Pair-Share) ผู้เรียนนั่งเป็นคู่ ในกลุ่มของตน ผู้สอนเสนอข้อมูลให้อภิปราย แต่ละคนคิดหาคำตอบ แล้วแลกเปลี่ยนกับคู่ของตนจนหาข้อสรุปได้ แล้วนำเสนอต่อชั้นเรียนต่อไป

จะเห็นได้ว่าการสอนโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือ ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา และลักษณะของผู้เรียน ระดับขนาดของชั้นเรียน บรรยากาศของห้องเรียน เพื่อให้การเรียนรู้การสอนมีคุณภาพสูง รูปแบบหลัก ๆ ที่นิยมใช้กันคือ STAD, TGT, TAI, CIRC, Jigsaw, Jigsaw II, Group investigation และ Co-op Co-op การประยุกต์รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือจึงเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการสอนที่เน้นการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ตามความสามารถจากการเรียนรู้ภายในกลุ่ม นักเรียนจะได้ฝึกกิจกรรมการอยู่ร่วมกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อีกทั้งยังคำนึงถึงความสำเร็จของกลุ่มเป็นสำคัญ (เทือน ทองแก้ว. 2537 : 48)

งานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยวิธีแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ เพราะการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ที่ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝนการแก้ปัญหา การตัดสินใจ การแสวงหาความรู้ใหม่ ความไว้วางใจและการยอมรับซึ่งกันและกัน การเห็นคุณค่าของตนเอง ให้นักเรียนแต่ละคนได้รับผิดชอบต่อตนเองและต่อกลุ่ม มีการพึ่งพาช่วยเหลือกันในลักษณะเพื่อนสอนเพื่อน เพื่อพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำ การสร้าง

สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสนุกสนานในการทำกิจกรรมกลุ่ม สิ่งเหล่านี้ จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความสามารถของตนเองได้ตามศักยภาพ และทำให้ทราบถึงลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกของนักเรียนทั้งด้านพุทธิพิสัย เจตพิสัย และทักษะพิสัย

5. ประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือ

การเรียนแบบร่วมมือ มีประโยชน์ต่อนักเรียน ทั้งในด้านสังคม และวิชาการ ได้มีนักวิชาการหลายท่าน ได้อธิบาย ประโยชน์ของการจัดการเรียนแบบร่วมมือไว้ คือ สดอล (Stahl, 1994) สลาวิน (Slavin, 1980) จอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson and Johnson, 1987) อ้างถึงใน สุรศักดิ์ หลาบมาลา, 2531 : 5) สมศักดิ์ ขจรเจริญกุล (2538 : 21 - 22) และ ศูนย์พัฒนาหลักสูตร (กรมวิชาการ . 2544 : 8) ซึ่งให้เห็นว่าการเรียนแบบร่วมมือ มีผลดีกับนักเรียน และสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตในสังคม ดังนี้

(1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

การมีปฏิสัมพันธ์กันในสังคม ส่งเสริมทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงาน เป็นกลุ่ม ทำงานร่วมกับผู้อื่น นักเรียนที่เข้าใจคำสอนของครู จะสามารถอธิบายให้เพื่อนฟัง ได้เข้าใจมากขึ้น นักเรียนที่ทำหน้าที่อธิบายบทเรียน ให้เพื่อนฟังจะเข้าใจบทเรียนได้มากขึ้น นักเรียนพยายามช่วยเหลือกัน เด็กเก่ง จะช่วยเด็กเรียนไม่เก่ง ก่อให้เกิดการพัฒนา ความรู้ ความคิดสูงขึ้น จึงส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่า ผู้เรียนที่ต่างคนต่างเรียน หรือแข่งขันกันเรียน เพราะครูคิดคะแนนเฉลี่ยของทั้งกลุ่มด้วย

(2) นักเรียนทุกคนมีโอกาสฝึกฝนทักษะทางสังคม

การเรียนแบบร่วมมือ เป็นการเรียนรู้วิธีการทำงานกลุ่ม รู้จักบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีความรับผิดชอบ ฝึกการเป็นผู้นำ อันจะเป็นประโยชน์ เพื่อความเตรียมพร้อม เป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต ทำให้ผู้เรียนรู้จักปรับตัวในการอยู่ร่วมกัน ในสังคม ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และต้องเผชิญในอนาคตข้างหน้า เป็นการปลูกฝังความรักความสามัคคี ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ ในการมีส่วนร่วมการทำงานร่วมกัน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เข้าใจกัน และกัน ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ในการนำไปใช้ในการดำรงชีวิต อยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ในสังคม อย่างมีความสุข

(3) การได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกันภายในกลุ่ม

การเรียนแบบร่วมมือ เป็นกระบวนการทำงานกลุ่ม ที่มีระดับความสามารถแตกต่างกัน ที่ต้องเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน แบ่งบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่ม แก้ปัญหาพร้อมกัน มีการเสนอแนะซักถาม ได้แย้ง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน รับรู้ปัญหาและทางเลือกในการ

แก้ปัญหาาร่วมกัน ค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ร่วมกัน เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ และสังเคราะห์ อย่างมีเหตุผลมากขึ้น

(4) เป็นการเรียนรู้ที่มีความสุขด้วยความเพลิดเพลิน

เป็นการเรียนร่วมกันภายในกลุ่ม มีความเสมอภาคในการทำกิจกรรม แม้จะมีความสามารถแตกต่างกัน จะเป็นบรรยากาศใน การช่วยเหลือกันทำกิจกรรม มากกว่าการเรียนรู้ ด้วยการแข่งขันหรือต่างคนต่างเรียน ส่งผลให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน

(5) ส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าของตนเอง และมีความภูมิใจในตนเอง

เป็นการเรียนที่มีเป้าหมาย ของกลุ่มร่วมกัน ทำให้คะแนนกลุ่มสูงขึ้น ทุกคนต้องช่วยเหลือกัน เพื่อความสำเร็จของกลุ่มผู้เรียนเก่ง ปานกลาง จะภูมิใจเมื่อช่วยเหลือเพื่อน ในกลุ่มให้เข้าใจในเนื้อหาสาระ ผู้เรียนอ่อนจะรู้สึกว่าคุณค่า เพราะคะแนนของกลุ่มสูงขึ้น การได้รับการยอมรับจากเพื่อนในกลุ่ม ทำให้เกิดทัศนคติทางบวกต่อสภาพของตนเอง เห็นคุณค่า และยอมรับตนเอง

สรุปได้ว่าการเรียนแบบร่วมมือ มีหลายรูปแบบ ซึ่งแต่ละรูปแบบช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝน และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พัฒนาทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ช่วยให้นักเรียน ได้ฝึกฝนการแก้ปัญหา การตัดสินใจ การแสวงหาความรู้ใหม่ ความไว้วางใจและการยอมรับซึ่งกันและกัน การเห็นคุณค่าของตนเอง การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ สิ่งเหล่านี้ จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความสามารถของตนเองได้ตามศักยภาพ และได้เรียนรู้ที่มีความสุข พร้อม ๆ กับการพัฒนาทางวิชาการและสังคม เป็นการส่งเสริม ให้นักเรียนเป็นคนดี เก่ง และมีความสุข ท่ามกลางภาวะที่เต็มไปด้วยการแข่งขัน ของโลกแห่งเทคโนโลยีใหม่ ๆ และสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษา 2542

การเรียนแบบร่วมมือ ด้วยวิธีแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์

การเรียนแบบร่วมมือ ด้วยวิธีแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ ได้พัฒนาขึ้นโดย สลาวินและคณะ (Slavin and other. 1991 : 71-82) เรียกชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า Student teams – achievement divisions : STAD ซึ่งมีลักษณะสำคัญดังนี้

1. องค์ประกอบของการเรียนแบบร่วมมือ ด้วยวิธีแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์

(ปิยาภรณ์ รัตนกรกุล . 2535 : 24) มีองค์ประกอบพื้นฐาน 2 ประการ คือ

1.1 กลุ่ม (Teams) แต่ละกลุ่มจะมีสมาชิก 4-5 คน ประกอบด้วยนักเรียนที่ความสามารถกัน เพศชาย และเพศหญิง กลุ่มมีหน้าที่ช่วยเหลือสมาชิกในกลุ่มแต่ละคน มีการทดสอบย่อยต่างคนต่างทำ คะแนนที่ได้จะเป็นคะแนนรวมของกลุ่ม แต่ละสัปดาห์ จะมีการประกาศว่ากลุ่มใดคะแนนสูงสุด แต่ละกลุ่มจะแข่งขันกัน

1.2 กลุ่มสัมฤทธิ์ (Achievement divisions) เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสในการทำคะแนนของนักเรียนทุกระดับความสามารถ ในระยะแรกนักเรียนจะถูกแบ่งตามกลุ่มสัมฤทธิ์โดยการเรียงคะแนนจากสูงสุดไปยังต่ำที่สุด คะแนนที่นำมาเรียงนี้ได้จากผลการเรียนที่ผ่านมาก นักเรียน 6 คนแรกที่ได้คะแนนสูงสุดจะอยู่กลุ่มสัมฤทธิ์ที่ 1 อีก 6 คน ต่อมาจะอยู่กลุ่มสัมฤทธิ์ที่ 2 และจัดจนหมด กลุ่มสัมฤทธิ์นี้จะใช้สำหรับการให้คะแนนเท่านั้น นักเรียนแต่ละคนจะไม่ทราบว่าตนอยู่กลุ่มสัมฤทธิ์ใด

2. ลักษณะการเรียนแบบร่วมมือ ด้วยวิธีแบ่งกลุ่มคะแนนสัมฤทธิ์

นิภา เพชรสม (2542 : 245) , กาญจนา สิริมุสิกะ (2543 : 104) , วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2542 : 37) ได้สรุปถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประกอบด้วย 5 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 การนำเสนอเนื้อหา ผู้สอนจะสอนเนื้อหาบทเรียนให้แก่ผู้เรียนทั้งชั้นก่อน อาจเป็นการใช้เอกสาร วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ หรือวิธีบรรยาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะเรียน และเห็นแนวทางที่จะทำกิจกรรมกลุ่มต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การทำงานกลุ่ม ผู้เรียนจะทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม กลุ่มหนึ่งมีสมาชิกประมาณ 4-5 คน ภายในแต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยผู้เรียน ซึ่งมีความสามารถทางการเรียนและเพศที่แตกต่างหรือคล้ายกัน โดยมีผู้เรียนเก่ง อ่อน ปานกลาง หน้าที่สำคัญของกลุ่มคือ การช่วยเหลือกัน เรียนร่วมกันอภิปรายปัญหาหารือร่วมกัน รวมทั้งการตรวจสอบคำตอบ การแก้ไขคำตอบ เพื่อเตรียมให้สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มเข้าสอบ ดังนั้นหัวใจสำคัญของกลุ่มจึงอยู่ที่สมาชิกแต่ละคนทุกคนต้องทำให้ดีที่สุด สมาชิกต้องเรียนรู้ ให้กำลังใจ และทำความเข้าใจร่วมกัน ระยะเวลาในการเข้ากลุ่มอย่างน้อย 4 สัปดาห์ เพื่อให้สมาชิกภายในเกิดความคุ้นเคยซึ่งกันและกันมากขึ้น (Slavin. 1990 : 7)

ขั้นตอนที่ 3 การทดสอบเมื่อการเรียนผ่านไปประมาณ 1 – 2 ครั้ง จะทดสอบผู้เรียนทุกคนในเนื้อหาที่เรียน นักเรียนทุกคนทำข้อสอบด้วยตนเอง โดยไม่มีการช่วยเหลือกัน

ขั้นตอนที่ 4 การนำคะแนนมาใช้ปรับปรุงตนเองจากการทดสอบ มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้ทราบคะแนนเพื่อจะได้พัฒนาความสามารถของตนเอง และสามารถทำคะแนนให้ดีขึ้นกว่าเดิม

ขั้นตอนที่ 5 การตัดสินผลงานของกลุ่ม จะพิจารณาผลรวมของคะแนนของสมาชิกในกลุ่ม ผู้สอนกำหนดระดับผลความสำเร็จตามคะแนนที่ได้ของกลุ่ม กลุ่มที่ได้คะแนนเฉลี่ยมากกว่าเกณฑ์ที่วางไว้ จะได้รับรางวัล ซึ่งอาจเป็นคำชมเชย การตีพิมพ์ประกาศ หรือการให้รางวัลเล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อเน้นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญว่า การทำงานเป็นทีม เป็นสิ่งสำคัญ (Kagan.1988 : 11-21)

นาคยา ปิลันธานนท์ (2538 : 4 – 5 อ้างถึงใน ปารีชาติ จิตรฉ่ำ . 2540 : 13) ได้เสนอแนวทางการเรียนแบบร่วมมือ เทคนิคการแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ ซึ่งประกอบด้วยการทำงานร่วมกัน การทดสอบ การปรับปรุงคะแนน และการตัดสินผลงานของกลุ่ม ซึ่งได้เสนอแนวทางไว้ดังนี้

(1) การกำหนดรายวิชาและบทเรียนให้อยู่ในรูปของการเรียนแบบร่วมมือ

การเรียนแบบร่วมมือ เทคนิคการแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ ลักษณะของการจัดกิจกรรมเช่นนี้ เริ่มต้นครูจะต้องกำหนดหน่วยการเรียนรู้ ที่นักเรียนจะต้องศึกษาก่อน จากนั้นพิจารณาแยกย่อยหน่วยการเรียนรู้ว่าควรประกอบด้วยหัวข้อเรื่องอะไรบ้าง ที่จะครอบคลุมเรื่องราวสาระของทั้งหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งการแบ่งกลุ่มนักเรียน ในห้องจะแบ่งเป็นกี่กลุ่มก็ได้ แต่สมาชิกในแต่ละกลุ่มจะต้องเท่ากับจำนวนหัวข้อเรื่องที่จะศึกษา ในหน่วยการเรียนนั้นด้วย

(2) ลักษณะการทำงานกลุ่ม

ในการทำงานของแต่ละกลุ่ม มีสมาชิกทั้งหมด 4 – 6 คน จะแบ่งกันศึกษาคนละหัวข้อ โดยครูจะจัดเตรียมเอกสาร สื่อวัสดุที่จะใช้ศึกษาค้นคว้าให้พร้อม นอกจากนั้นครูต้องเตรียมทำกรอบประเด็นคำถาม ใบงานของแต่ละหัวข้อไว้ด้วย สมาชิกที่ได้รับมอบหมายให้ศึกษาหัวข้อใดก็จะใช้สื่อวัสดุหัวข้อนั้น เป็นแนวทางในการศึกษาจนเข้าใจดีแล้วจากนั้นจะต้องสอนและอธิบายให้เพื่อน ที่ศึกษาหัวข้ออื่นเข้าใจ ในหัวข้อที่ตนรับผิดชอบอยู่ให้ได้ ให้เพื่อนที่เหลือทั้ง 3 คน ตอบประเด็นคำถามที่ครูให้มา ทำใบงานให้ได้ ทำเช่นนี้แลกเปลี่ยนกันในระยะ 4 – 6 คน ในแต่ละกลุ่มจะเห็นได้ว่า สมาชิกทุกคนในแต่ละกลุ่ม จะต้องช่วยกันเรียน และยังคงช่วยกันสอนซึ่งกันและกันด้วย ทุกคนได้เรียนรู้หน่วยการเรียนรู้หน่วยนี้ด้วยกัน โดยการช่วยเหลือกัน จากนั้นครูจะทำการทดสอบ หน่วยการเรียนรู้โดยในการทดสอบ จะเป็นเรื่องของนักเรียนแต่ละคน แล้วเรียกว่า “ตัวใครตัวมัน” ซึ่งการทำงานนี้หัวใจสำคัญ อยู่ที่ความรับผิดชอบ ช่วยเหลือกันของสมาชิกแต่ละคน ทุกคนจึงต้องทำให้ดีที่สุด สมาชิกเรียนรู้ ให้กำลังใจ และเข้าใจร่วมกัน

การทดสอบ เมื่อจบหน่วยการเรียนนั้นแล้ว นักเรียนทุกคนจะเข้าทำการทดสอบในสาระที่เรียนแบบต่างคนต่างสอบ จะช่วยเหลือกันมิได้ แต่คะแนนที่ได้จะมีผลสำหรับคะแนนรวมของกลุ่ม เพราะจะนำไปรวมกับการประเมินผลย่อย แล้วแสดงให้เห็นภาพโดยรวมของกลุ่มออกมา

การปรับปรุงคะแนน จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้พัฒนาความสามารถของคนอย่างเต็มที่ จึงให้นักเรียนสามารถปรับปรุงคะแนนของตนเองได้สูงขึ้น

เพื่อจูงใจให้นักเรียนตื่นตัว ในการเรียนกันอย่างจริงจัง ในขณะที่ทำกิจกรรมการเรียนผู้สอนต้องย้ำ ให้นักเรียนเห็นความสำคัญของกลุ่ม และคิดว่าทุกคนในกลุ่มมีความสำคัญเท่า ๆ กัน และทุกคนต้องร่วมมือกันทำเพื่อกลุ่ม ซึ่งในส่วนนี้การประเมินผล จะต้องแสดงให้เห็นว่าจากการที่ช่วยกันสอนพวกเขา จะได้รับผลตอบแทนอย่างไร ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการช่วยเหลือกัน ร่วมมือกันมากยิ่งขึ้น

(3) การจัดนักเรียนเข้ากลุ่ม

ในการเรียนแบบร่วมมือ เทคนิคการแบ่งกลุ่มผลลัพธ์นั้น จะมีวิธีการหลักในการจัดกลุ่ม คือ ในแต่ละกลุ่มนักเรียน จะมีความสามารถ และสภาพใกล้เคียงกัน หรือเรียกว่าคละกัน มีทั้งนักเรียนเก่ง ปานกลาง อ่อน ซึ่งจะกระทำได้โดย การเรียงลำดับคะแนนผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน อาจจะใช้ของปีที่ผ่านมา เป็นเกณฑ์ หรือจากคุณสมบัติของครูเอง ที่รู้จักผู้เรียนของตนเองมาก่อนแล้ว จากนั้นจัดลำดับ จากผลสัมฤทธิ์สูงไปหาต่ำ ก่อนที่จะจัดเข้ากลุ่ม (ข้อสำคัญในการพิจารณาจัดกลุ่มนั้น จะต้องไม่มีความเหลื่อมล้ำให้กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง มีความได้เปรียบ เสียเปรียบซึ่งกันและกัน) จากที่กล่าวมาข้างต้นเป็นกรอบกว้าง ๆ ของการเรียนแบบร่วมมือ เทคนิคการแบ่งกลุ่มผลลัพธ์ เป็นวิธีที่เหมาะสมกับการนำมา ใช้สอนหน่วยการเรียน ที่เป็นเนื้อหาข้อเท็จจริง

ขั้นตอนการเรียนแบบร่วมมือ ด้วยวิธีแบ่งกลุ่มผลลัพธ์

การเรียนแบบร่วมมือ ด้วยวิธีแบ่งกลุ่มผลลัพธ์ (ปีชาภรณ์ รัตนากรกุล. 2536 : 28) เป็นการนำกลุ่มแบบผลลัพธ์เข้ามาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน ตามแนวการสอนของครู โดยจัดนักเรียนเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 5 คน มีระดับความสามารถสูง กลาง และต่ำ ทั้งชายและหญิงในกลุ่มเดียวกัน หลังจากนั้นจึงดำเนินการสอนตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ ครูเป็นผู้แจ้งให้นักเรียนทราบ

ขั้นที่ 2 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมีความพร้อม และเร้า

ความสนใจ

ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินการสอน ครูสอนเนื้อหาด้วยวิธีการต่าง ๆ ทั้งนี้ วิธีสอนและการใช้สื่อจะสอดคล้องกับเนื้อหานั้น ๆ แล้วนักเรียนจะปรึกษา แบ่งหน้าที่ แล้วเรียนรู้จากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูจัดไว้

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุป ครูและนักเรียนร่วมกันสรุป

ขั้นที่ 5 ขั้นวัดและประเมินผล วัดจากการสังเกตพฤติกรรม การตอบคำถาม การอภิปรายร่วมกันในกลุ่ม การปฏิบัติหน้าที่ในบทบาทที่ได้รับ และคะแนนของแต่ละบุคคล

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ แบ่งกลุ่ม
 คณะผลสัมฤทธิ์ มีขั้นตอนการจัดกิจกรรม คือ ชี้นำเสนอเนื้อหา, ชี้นักเรียนเป็นกลุ่ม
 ชี้นทดสอบย่อย ชี้นคะแนนพัฒนาการของกลุ่ม และชี้นให้รางวัลกลุ่ม

3. ประโยชน์ของการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยวิธีแบ่งกลุ่มคณะผลสัมฤทธิ์

การเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยวิธีแบ่งกลุ่มคณะผลสัมฤทธิ์ (สมศักดิ์ ภู่วิภาดาพรรณ
 2544 : 18) มีลักษณะ เป็นการเรียนที่ไม่มีการเล่นเกมการแข่งขัน แต่ใช้การทดสอบสั้น ๆ แทน
 เป็นการเรียนที่เน้นให้ความร่วมมือช่วยเหลือกันในห้องมากกว่าการแข่งขันตัวต่อตัว นักเรียนทุกคน
 จะต้องทำแบบทดสอบเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียน และจะมีคะแนนพิเศษ ให้ ผู้เรียนคนที่ทำได้ดีเพิ่มขึ้น
 จากเดิมอย่างมากในการทดสอบแต่ละครั้ง เมื่อเปรียบเทียบกับคำตอบครั้งก่อน ๆ จะช่วย
 ให้ผู้เรียนทุกคนไม่ว่าเก่งหรือไม่เก่งมีส่วนช่วยให้ทีมชนะได้

ระบบการให้คะแนนพิเศษ ทำได้โดยผู้สอนจัดผู้เรียนที่มีความสามารถระดับ
 เดียวกันไว้ในสายเดียวกัน แต่ละสายประกอบด้วยผู้เรียน 6 คน ถ้าผู้เรียนคนใดทำคะแนนสูงสุด
 ในสาย และสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ ในสาย จะได้คะแนนพิเศษ 2 คะแนน คะแนนพิเศษนี้จะบวกเข้ากับ
 คะแนนที่ได้จากการทำข้อสอบ ผู้สอนควรพิจารณาให้คะแนนพิเศษแก่ผู้เรียนอ่อน และปานกลาง
 เพื่อจะเป็นแรงจูงใจในการเรียน และมีการปรับสายแก่ผู้เรียนที่ทำคะแนนได้ดีมาตลอด หรือ
 คะแนนต่ำมาตลอด ตามความเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้อยู่ในสายที่เหมาะสม กับระดับ
 ความสามารถของตนอย่างแท้จริง นักเรียนแต่ละคนจะช่วยเหลือกันกระตุ้นซึ่งกันและกันให้ทำงานได้ดี
 เพื่อนำกลุ่มของตนไปสู่ความสำเร็จ

การช่วยเหลือและการกระตุ้นจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อนักเรียนส่วนใหญ่มีความ
 รับผิดชอบส่วนตัวในการทำงาน ด้วยการให้คะแนนพิเศษ โดยอาศัยความร่วมมือจะสร้างความ
 สัมพันธะระหว่างบุคคล การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือนี้
 สามารถสร้างแรงจูงใจ ให้นักเรียนยอมรับความแตกต่างของกันและกัน และเจตคติที่ดีขึ้น มีความ
 ภาคภูมิใจในตนเอง สามารถสรุปประโยชน์ของการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิคการแบ่งกลุ่ม
 คณะผลสัมฤทธิ์ ได้ดังนี้

1. นักเรียนเก่งจะเข้าใจคำสอนของครูได้ดี จะถ่ายทอดคำพูด และสามารถอธิบายให้เพื่อนฟังได้เข้าใจดีขึ้น นักเรียนที่อธิบายให้เพื่อนฟังจะเข้าใจบทเรียนยิ่งขึ้น
2. การสอนเพื่อเป็นการสอนแบบตัวต่อตัว ทำให้นักเรียน ได้รับการเอาใจใส่ และมีความสนใจมากขึ้น
3. นักเรียนทุกคนต่างช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพราะครูคิดคะแนนเฉลี่ยทั้งกลุ่ม
4. นักเรียนทุกคนเข้าใจดีว่าคะแนนของตนมีส่วนช่วยเพิ่มหรือลดค่าเฉลี่ยของกลุ่ม ทุกคนต้องพยายามอย่างเต็มที่
5. นักเรียนทุกคนมีโอกาสฝึกทักษะทางสังคม มีเพื่อนร่วมกลุ่ม เป็นการเรียนรู้การทำงานกลุ่ม ซึ่งเป็นประโยชน์มากเมื่อเข้าสู่ระบบการทำงาน
6. นักเรียนมีโอกาสเรียนรู้กระบวนการกลุ่ม เพราะปฏิบัติงานร่วมกัน มีการทบทวน การทำงานของกลุ่ม เพื่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และคะแนนของกลุ่มดีขึ้น
7. นักเรียนเก่งจะมีบทบาททางสังคมในชั้นมากขึ้น เพราะต้องมีหน้าที่รับผิดชอบต่อกลุ่ม
8. ในการตอบคำถามในห้องเรียน นักเรียนจะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้กลุ่มความผูกพันกันมากขึ้น

จากคำกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า ประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือ ด้วยวิธีแบ่งกลุ่ม ผลกระทบคือการเรียนที่นักเรียนช่วยเหลือกันเรียน คนเก่งช่วยเหลือคนเรียนอ่อน นักเรียนเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง และเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการเรียน เพราะระบบการให้คะแนนพิเศษ ซึ่งนักเรียนจะต้องช่วยกันกระตุ้นเพื่อให้ไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งจะทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ ส่งผลให้นักเรียนมีผลการเรียนดีขึ้น และมีเจตคติดีขึ้น

ความหมาย ลักษณะ และองค์ประกอบของเจตคติ

1. ความหมายของเจตคติ

คำว่าเจตคติ หรือทัศนคติ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Attitude หมายถึง ท่าที ความรู้สึก แนวคิดเห็น ของบุคคลต่อสิ่งใด สิ่งหนึ่ง (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. 2530 : 238, 395)

Attitude มาจากภาษาลาติน หมายถึง ความพร้อมของร่างกายและจิตใจที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้า (วัตถุ มโนทัศน์ การกระทำ เหตุการณ์ บุคคล สัตว์ ในลักษณะที่มีทิศทาง Webster, 1984 : 114) และจากพจนานุกรม ทางการศึกษาจะพบว่า Attitude เป็นความโน้มเอียงของ

บุคคลที่จะแสดงความรู้สึก และการกระทำต่อเป้าหมายอย่างเฉพาะเจาะจง ซึ่งนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้สรุปได้ดังนี้

กูด (Good. 1963 : 49) ได้ให้ความหมายของเจตคติว่า เจตคติ คือความพร้อมที่จะแสดงออกในลักษณะหนึ่ง อาจจะเป็นการสนับสนุนหรือต่อต้านสถานการณ์บางอย่าง เช่น รักเกลียด กลัว หรือกลัว หรือไม่พอใจมากนักน้อยเพียงใดต่อสิ่งนั้น

ฮอร์นบี (Hornby. 1974 : 50) ได้ให้ความหมายของเจตคติว่า เจตคติ คือ ท่าทีหรือความโน้มเอียงของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยความรู้สึก การคิด และพฤติกรรม

เมเฮร์นส์ และเลห์แมนน์ (Mehems and Lehmann.1984 : 238) ได้ให้ความหมายของเจตคติว่า เจตคติ คือสภาวะก่อนการตอบสนองต่อที่หมาย เจตคติของบุคคลจะกล่าวถึงในลักษณะว่าบุคคลนั้นมีความรู้สึก หรือมีพฤติกรรมอย่างไร

บุญเรือง ขจรศิลป์ (2539 : 110) ได้ให้ความหมายของเจตคติว่า เจตคติ คือสภาพการแสดงออกของจิตใจในการตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น รู้สึกชอบ ไม่ชอบ

ศักดิ์ สุนทรเสณี (2531 : 3) ได้ให้ความหมายของเจตคติว่า เจตคติ คือ การรวบรวมเกี่ยวกับความรู้สึก นึกคิด ความรู้สึกนึกคิดเหล่านี้อาจมีแนวโน้มจะก่อให้เกิดพฤติกรรมชนิดใดชนิดหนึ่งต่อไป

บุญธรรม กิจปริดาปริสุทธิ (2527 : 117-118) ได้ให้ความหมายของเจตคติว่า เจตคติ เป็นกิริยาท่าที ความรู้สึกรวม ๆ ของบุคคลที่เกิดจากความพร้อมหรือความโน้มเอียงของจิตใจ ซึ่งแสดงออกเพื่อโต้ตอบต่อสิ่งเร้าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยจะแสดงออกในทางสนับสนุน หรือต่อต้าน

พรณี ช.เจนจิต (2528 : 228) ได้ให้ความหมายของเจตคติว่า เจตคติคือความรู้สึกทั้งที่พอใจ และไม่พอใจที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลทำให้แต่ละคนตอบสนองต่อสิ่งเร้าแตกต่างกันออกไป

จากการความหมายของนักจิตวิทยา และนักการศึกษาทั้งใน และต่างประเทศ ที่กล่าวมา สรุปได้ว่า เจตคติ เป็นการรวบรวมเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด ความคิดเห็น ความเชื่อ อารมณ์ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ภายหลังจากที่บุคคลได้เรียนรู้ และมีประสบการณ์ในสิ่งนั้น อาจเป็นไปในทางบวก คือ ความพึงพอใจ ชอบ เห็นด้วย หรือสนับสนุน และไปในทางลบ คือไม่ชอบ ไม่พอใจ ไม่เห็นด้วย ไม่สนับสนุน หรือคัดค้าน

2. ลักษณะและองค์ประกอบของเจตคติ

2.1 ลักษณะของเจตคติ

อัลพอร์ต (Allport, 1969 : 212-272 อ้างถึงในพรเพ็ญ พุ่มสะอาด, 2543 :42) ได้แยกเจตคติ ออกเป็น 5 ลักษณะ ดังนี้

- (1) ภาวะทางจิตและประสาท จะเห็นได้จากพฤติกรรม เช่น โกรธ เกลียด รัก
- (2) ความพร้อมที่จะตอบสนอง คือเมื่อมีเจตคติที่ดีหรือไม่ดีต่อสิ่งใดก็ตาม พร้อมที่จะตอบสนองสิ่งนั้นตามลักษณะของเจตคติที่เกิดขึ้น เช่น ชอบวิชาศิลปะ สนุกใจที่จะเรียน
- (3) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นระบบ เกิดขึ้นเป็นกลุ่ม และจัดระบบไว้แล้วในตัว คือเมื่อเกิดเจตคติต่อสิ่งใดแล้วจะเกิดขึ้นต่อเนื่องกัน และติดตามด้วยพฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์กัน เช่น เมื่อโกรธหน้าจะบึ้ง
- (4) เป็นสิ่งที่เกิดจากประสบการณ์ หมายความว่า ประสบการณ์มีส่วนช่วยในการสร้างเจตคติที่ดี
- (5) เป็นพลังสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่แสดงออก การแสดงออกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นอยู่กับเจตคติเป็นสำคัญ

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ลักษณะของเจตคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ หรือได้รับประสบการณ์ แล้วแสดงออกมาทางความรู้ ซึ่งเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมที่สามารถเปลี่ยนแปลง และถ่ายทอดให้บุคคลอื่นได้

2.2 องค์ประกอบของเจตคติ

จากการให้ความหมาย ของเจตคติของนักจิตวิทยา และนักการศึกษา จะพบว่าความหมายที่แตกต่างกันนั้น เกี่ยวข้องกับการมององค์ประกอบของเจตคติ และความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ ได้มีนักการศึกษาและนักจิตวิทยาได้เสนอแนวการจัดองค์ประกอบของเจตคติไว้ 3 แนวคิด ธีระพร อุวรรณโน (2528 : 16-17) ดังนี้

- (1) กลุ่มแนวคิดว่ามี 3 องค์ประกอบ คือ
 - 1) องค์ประกอบด้านปัญญา (Cognitive component) มีส่วนประกอบด้านความเชื่อ ความรู้ ความคิด ที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติ (Attitude object)
 - 2) องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective component) หมายถึง ความรู้สึกชอบ ไม่ชอบ หรือทำที่ที่ดี-ไม่ดี ที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติ
 - 3) องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral component) หมายถึง แนวโน้ม หรือความพร้อมที่บุคคล จะปฏิบัติต่อที่หมายของเจตคติ

(2) กลุ่มที่มีแนวคิดว่ามี 2 องค์ประกอบ

1) องค์ประกอบด้านปัญญา (Cognitive component) หมายถึงกลุ่มของความเชื่อที่บุคคล มีต่อที่หมายของเจตคติ จะเป็นตัวส่งเสริม หรือขัดขวางการบรรลุถึงค่านิยมต่าง ๆ ของบุคคล

2) องค์ประกอบด้านอารมณ์ความรู้สึก (Affective component)

หมายถึงความรู้สึกที่บุคคลมี เมื่อถูกกระตุ้นโดยที่หมายของเจตคติ

(3) กลุ่มที่มีแนวคิดว่ามีองค์ประกอบเดียว คือ มีเพียงอารมณ์ ความรู้สึกในทางชอบหรือไม่ชอบ ที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติ นักจิตวิทยาที่สนับสนุนแนวคิดนี้ คือ เบ็ม (Bem 1970) พิชบายน์ และไอเซ็น (Fishbein and Ajzen 1975) อินสโก (Insko . 1967) และ เฮอร์สโตน (Thurstone 1959 อ้างถึงใน กฤษณา กิตติ 2536:14) นักจิตวิทยาเหล่านี้ได้ถือเอาค่านิยมขององค์ประกอบ ทางอารมณ์ ความรู้สึกเป็นค่านิยมเจตคติด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การให้ความหมายของเจตคติ ของนักจิตวิทยาที่ให้ความหมายแตกต่างกันนั้น เกิดจากการมององค์ประกอบ ที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมคือ องค์ประกอบทางด้านความคิด ด้านความรู้สึก ด้านการกระทำ

3. ประโยชน์ของเจตคติ

ประภา เพ็ญสุวรรณ (2526 : 5-6) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของเจตคติไว้ดังนี้

1. ช่วยทำให้เข้าใจสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว โดยการจัดรูปหรือด้วยระบบสิ่งของต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว
2. ช่วยในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมที่สลับซับซ้อน ซึ่งการมีปฏิริยาโต้ตอบ หรือการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งลงไปนั้น ส่วนมากจะทำในสิ่งที่ทำความพอใจ หรือเป็นบำเหน็จรางวัลจากสิ่งแวดล้อม
3. ช่วยให้บุคคลสามารถแสดงออกถึงค่านิยมของตนเอง ซึ่งแสดงว่าเจตคตินั้น นำความพอใจมาให้บุคคลนั้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ประโยชน์ของเจตคติ คือ ทำให้เข้าใจพฤติกรรมของบุคคลแต่ละคนที่อยู่กับพฤติกรรม เข้าใจสิ่งแวดล้อม นำไปพัฒนาตนเองได้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์

4. เจตคติต่อวิชาสังคมศึกษา

เพราะพรรณ เปลียนภู (2542 : 110-111) ได้กล่าวถึง เจตคติต่อการศึกษาไว้ว่า เจตคติเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนของผู้เรียน คือ ปกติคนมักจะไม่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าทันทีทันใด ถ้าสิ่งเร้านั้นขัดแย้งกับเจตคติที่มีอยู่ เช่น ถ้าใครพูดในสิ่งที่ไม่ชอบ ก็จะไม่เชื่อ และบุคคลจะรับรู้และจดจำสิ่งต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว ถ้ามีเจตคตินั้นตรงกันที่ชอบและพอใจ ดังนั้นก่อนสอนผู้สอนควรสำรวจเจตคติของผู้เรียนก่อน เพื่อจะได้สร้างหรือเปลี่ยนเจตคติได้ถูกต้อง

พรรัตน์ สีตกุล (2543 : 40) ได้กล่าวถึงการเกิดและการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ครูจะต้องเป็นผู้คอยให้การเสริมแรง ด้วยเทคนิควิธีการเรียนที่เหมาะสม เพื่อเป็นการจูงใจให้ผู้เรียนเกิดเจตคติหรือเปลี่ยนแปลงเจตคติ โดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักเรียนอย่างเหมาะสม

ธนพร ขมรัตน์ (2547 : 52) ได้กล่าวถึงเจตคติต่อวิชาสังคมศึกษา หมายถึงความรู้สึกที่มีต่อวิชาสังคมศึกษาในด้านการเห็นความสำคัญ ความนิยมชมชอบ ความสนใจ และการแสดงออก หรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2539 : 208-210) ได้กล่าวถึง ประเภทเจตคติ ไว้ดังนี้

1. เจตคติทั่วไป ได้แก่ สภาพของจิตใจโดยทั่วไป เป็นแนวคิดประจำตัวของบุคคล เจตคติโดยทั่วไป ได้แก่ ลักษณะของบุคลิกภาพอันกว้างขวาง เช่น การมองโลกในแง่ดี การเคร่งในระเบียบประเพณี เป็นต้น

2. เจตคติเฉพาะอย่าง ได้แก่ สภาพทางจิตใจที่บุคคลมีต่อวัตถุ สิ่งของ บุคคล สถานการณ์และสิ่งอื่น ๆ เจตคติเฉพาะอย่างนี้ จะแสดงออกในลักษณะชอบ ไม่ชอบสิ่งนั้นสิ่งนี้ ถ้าชอบหรือเห็นดีด้วยก็เรียกว่าเจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้น

ฉเวลา ประเสริฐสังข์ (2542 : 258) กล่าวถึงแนวทางการสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนอาจทำได้ ดังนี้

1. จัดสิ่งแวดล้อมหรือประสบการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนพอใจ และสนุกสนาน
2. ผู้สอนต้องเป็นตัวแบบที่ดีทั้งด้านความคิด ความประพฤติ ระเบียบวินัย ตลอดจนการวางตัวในสังคม
3. การสอนต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงออกหรือได้ลงมือปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนด้วย
4. ผู้สอนต้องพยายามให้การเสริมแรงอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพราะการเสริมแรงจะทำให้ผู้เรียนเกิดความพอใจ และเกิดความรู้สึกที่ดีต่อผู้สอน และวิชาเรียน
5. ให้ความรักความเอาใจใส่ต่อผู้เรียนอย่างทั่วถึง
6. พยายามชี้แจงให้เห็นคุณค่าของการเรียน วิชาเรียน และประโยชน์ที่จะได้รับ

5. การประเมินเจตคติ และจริยธรรมทางสังคม ครูควรวัด และประเมินในประเด็นต่อไปนี้

1. ความสนใจ เป็นความรู้สึกที่แสดงออกต่อ กิจกรรมทางอาชีพ
 นันทนาการ สังคม วิทยาศาสตร์ กีฬา วิศวกรรม และการศึกษา
2. ความซาบซึ้ง เป็นความรู้สึกพึงพอใจ และความสนุกกับการแสดงออก
 ต่อธรรมชาติ คนตรี ศิลปะ วรรณคดี ทักษะทางกายภาพ การมีส่วนร่วมทางสังคมอย่างเปิดเผย
3. การปรับตัว เป็นความสัมพันธ์กับเพื่อน ปฏิริยาต่อการยอมรับและวิจารณ์
 ปฏิริยาต่ออำนาจ ความมั่นคงทางอารมณ์ ความสามารถที่จะทำตัวเข้ากับสังคม
6. แบบวัดเจตคติต่อการเรียนวิชาสังคมศึกษา สามารถสร้างได้หลายแบบ แต่ที่นิยมกันอย่างกว้างขวาง มี 2 แบบ คือ

1. แบบวัดตามมาตราวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ซึ่งกำหนดข้อความให้ผู้ตอบเลือกตอบตามความรู้สึก ของตนเองต่อข้อความที่กล่าวไว้ในระดับใด โดยได้กำหนดระดับการวัดเป็น 5 ระดับ เช่น มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และ น้อยที่สุด
2. แบบวัดตามแนวคิดของออสกู๊ด (Osgood) โดยกำหนดคำคุณศัพท์คู่ที่ตรงกันข้าม และจัดเป็นช่วงระหว่างคำคุณศัพท์ ซึ่งอาจเป็น 5, 7, 9 หรือ 11 ช่วง แล้วกำหนดประเด็นให้พิจารณาว่า ผู้ตอบมีความคิด ความรู้สึกต่อประเด็นเหล่านั้น ไปในทิศทางใด ในแต่ละคู่คุณศัพท์นั้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า เจตคติต่อวิชาสังคมศึกษา เป็นความรู้สึก ความคิดเห็น ของนักเรียนที่มีต่อวิชาสังคมศึกษา วัดจากแบบวัดเจตคติที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น เพื่อวัดในด้านความพึงพอใจในการเรียนวิชาสังคมศึกษา ด้านความสนใจใฝ่หาความรู้ในวิชาสังคมศึกษา ด้านความตั้งใจ และกระตือรือร้นต่อการเรียนวิชาสังคมศึกษา ด้านเห็นประโยชน์และคุณค่าต่อวิชาสังคมศึกษา และการตระหนักถึงความสำคัญในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา

ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

แนวคิดและเป้าหมายของการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษา

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ .2542) แบ่งตามความนิยมได้เป็น 3 แนวทาง คือ สังคมศึกษาที่เน้นความเป็นพลเมืองดี สังคมศึกษาที่เน้นความเป็นสังคมศาสตร์ และสังคมศึกษาที่เน้นวิธีการสอน นำเอาเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้

เป้าหมายของการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา จะต้องช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถในการตัดสินใจ เพื่อแก้ปัญหาทั้งในส่วนตัว และสังคม และสามารถมีส่วนร่วมในการ

คัดสรรนโยบายของรัฐอย่างมีเหตุผล นักการศึกษาหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับเป้าหมายของวิชาสังคมศึกษาไว้ดังนี้ (ประนอม เดชชัย . 2531 : 23-24)

1. มุ่งให้เกิดความคิด การคิดเป็นกระบวนการที่นำเอาความรู้ซึ่งได้จากประสบการณ์มาสรุปเพื่อแก้ปัญหาทั้งในปัจจุบันและอนาคต ได้อย่างถูกต้อง ซึ่งมีรากฐานมาจากการสังเกต การจำ การได้ยินได้ฟัง และการศึกษา สามารถที่จะเรียนรู้ และพัฒนาฝึกฝนได้

2. มุ่งให้เกิดความรู้ เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา เพื่อที่จะนำประโยชน์ไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมของสังคมได้อย่างมีความสุข

3. มุ่งให้เกิดเจตคติ ความรู้สึก และค่านิยม เป็นการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ ทำให้เข้าใจ และสามารถวิเคราะห์ค่านิยมได้อย่างถูกต้อง จะช่วยให้เจตคติ และคุณค่าทางใจให้ก้าวหน้าเท่าเทียมความรู้เชิงสติปัญญาได้

4. มุ่งให้เกิดทักษะทางวิชาการและทางสังคม เป็นการแสวงหาให้เกิดความคิด ความรู้และคุณค่าทางเจตคติ และค่านิยมได้มากขึ้น เป็นการแสดงพฤติกรรมและกระบวนการที่ต้องใช้ทักษะในการปฏิบัติประกอบกัน

2. ขั้นตอนการจัดระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา

องค์ประกอบพื้นฐานของระบบการเรียนการสอน ทำให้ได้ขั้นตอนในการจัดระบบการเรียนการสอน ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้ทำการวิเคราะห์ไว้แล้ว เพื่อให้มีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน และมีความทันสมัยกับความรู้ในปัจจุบัน (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2542: 15-18) ได้นำแนวคิดการสอนของ ดิค และคาร์เรย์ (Dick and Carey . 1990) ประกอบด้วย 10 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดจุดประสงค์รายวิชา พิจารณาจากหลักการ จุดหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ของกลุ่มวิชาสังคมศึกษา คำอธิบายรายวิชา ซึ่งจะทำได้การจัดทำคำอธิบายจุดประสงค์รายวิชาสังคมศึกษามีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 2 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ของนักเรียน คือการวิเคราะห์เนื้อหาของบทเรียนต่าง ๆ ออกเป็นจุดประสงค์ด้านความรู้ ความคิด เจตคติ ค่านิยม และทักษะการปฏิบัติต่าง ๆ มุ่งพัฒนาให้เกิดกับผู้เรียน แสดงความสัมพันธ์ของจุดประสงค์ปลายทาง และจุดประสงค์นำทาง

ขั้นที่ 3 กำหนดความรู้ ความสามารถพื้นฐานของผู้เรียน สำหรับการเรียนรู้สาระใหม่

ขั้นที่ 4 การกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม การนำจุดประสงค์การเรียนรู้ของบทเรียนมาขยายความให้ชัดเจนในด้านเงื่อนไขการเรียนรู้ พฤติกรรมที่คาดหวัง และเกณฑ์ขั้นต่ำในการรับรองว่านักเรียนบรรลุจุดประสงค์แล้ว

ขั้นที่ 5 การพัฒนาแบบทดสอบอิงจุดประสงค์ การสร้างแบบทดสอบที่สอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เพื่อประเมินความสามารถพื้นฐานของนักเรียนก่อนเรียนเนื้อหาใหม่ เพื่อประเมินความก้าวหน้าในระหว่างเรียนแต่ละบท และเพื่อประเมินสัมฤทธิ์ผลของนักเรียนเมื่อจบหลายบทเรียนหรือรายวิชา

ขั้นที่ 6 การพัฒนาวิธีการเรียนการสอน การจัดทำแผนการสอนเพื่อให้เห็นแนวทางในการถ่ายทอด ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์ไปยังนักเรียน

ขั้นที่ 7 การพัฒนาและเลือกสื่อการเรียนการสอน นำมาปรับใช้ให้เหมาะสม หรือพัฒนาขึ้นมาใหม่

ขั้นที่ 8 การประเมินส่วนต่างๆ ของระบบการเรียนการสอน เพื่อหาข้อสรุปว่า จุดประสงค์รายวิชา และจุดประสงค์การเรียนรู้ แบบทดสอบกระบวนการเรียนการสอน คือ การเรียนการสอน และสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนมีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด

ขั้นที่ 9 การปรับปรุงการเรียนการสอน การนำผลสรุปจากการประเมินส่วนต่างๆ ของระบบการเรียนการสอนมาวางแผนปรับปรุงแก้ไขจุดด้อย ข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ 10 การประเมินผลรวมของระบบการเรียนการสอน เป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นหลังจากได้ปรับปรุงแก้ไขจุดด้อย ข้อบกพร่องต่าง ๆ แล้ว ประเมินผลรวมหาคำตอบว่าระบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นนำไปใช้ได้ดี ภายใต้อสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันหรือไม่ สมควรจะพัฒนาและนำไปใช้ต่อไปหรือไม่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ

1. งานวิจัยในประเทศ

ในประเทศไทยมีการวิจัยเรื่องวิธีเรียนแบบร่วมมือหลายเรื่อง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้
 ปิยาภรณ์ รัตนกรกุล (2536 : 85) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลการเรียนแบบร่วมมือ โดยใช้การแบ่งกลุ่มแบบกลุ่มสัมฤทธิ์ ที่มีคือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือโดยใช้การแบ่งกลุ่มแบบกลุ่มสัมฤทธิ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ และมีบทบาทให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่มสูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติอย่างมีระดับนัยสำคัญที่ระดับ .05

ปาริชาติ จิตรฉำ (2540 : 83 -84) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเรียนแบบร่วมมือ เพื่อพัฒนาสัมฤทธิ์ผล เจตคติ และทักษะการทำงานร่วมกัน ในวิชาสังคมศึกษา ส 504 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ผล เจตคติ และทักษะการทำงานร่วมกัน

ที่เรียน โดยการเรียนแบบร่วมมือของนักเรียนแผนกวิทย์-คณิต กับนักเรียนแผนกภาษา ผลการวิจัยพบว่า สัมฤทธิ์ผล ของนักเรียนแผนกวิทย์-คณิต สูงกว่าแผนกภาษา อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 เจตคติ และทักษะการทำงานร่วมกัน ที่มีต่อวิธีการเรียนแบบร่วมมือ ของนักเรียนทั้ง 2 แผนก ไม่แตกต่างกัน

ปรารณา เกษน้อย (2540) ทำการวิจัยเรื่อง ผลของการเรียนแบบร่วมมือ ในวิชา สังคมศึกษาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการวิเคราะห์ ของนักเรียนระดับ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการ วิเคราะห์ในวิชาสังคมศึกษา ที่เรียนแบบร่วมมือสูงกว่า นักเรียนที่ได้รับการเรียนแบบปกติ ที่ ระดับความมีนัยสำคัญ .05

คุณศรี ศรีพิทักษ์ (2540) ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาภาษาไทย ท 203 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างการเรียนแบบร่วมมือกับการเรียนแบบ ปกติ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และมีความ ก้าวหน้าในการเรียนสูงกว่า นักเรียนที่ได้รับการเรียนแบบปกติ ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .01

มณฑิพย์ เจริญรอด (2542) ทำการวิจัยเรื่อง ผลการใช้กิจกรรมการเรียนแบบ ร่วมมือ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพฤติกรรมการทำงานร่วมกัน ในวิชา วิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวชิรธรรมสาธิต กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพฤติกรรม ทำงานร่วมกันสูงกว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05

นรินทร์ กระพี้แดง (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลของการเรียนแบบ ร่วมมือโดยใช้เทคนิคจิกซอร์ ที่มีต่อทักษะการทำงานร่วมกัน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องระบอบประชาธิปไตย ในรายวิชา ส 402 สังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิคจิกซอร์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และมีทักษะการทำงานร่วมกันสูงกว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดาวคลี ศิริवालย์ (2543) ทำการวิจัยเรื่อง ผลการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 ที่เรียนจากการประยุกต์รูปแบบการเรียนแบบร่วมมือ ผลการวิจัยพบว่า ผลการเรียนรู้ของ นักเรียนที่เรียนจาก การประยุกต์รูปแบบการเรียนแบบร่วมมือ จะมีทักษะทางสังคม มีความ รับผิดชอบ เกิดการพัฒนาตนเองตามหลักประชาธิปไตย มีทักษะกระบวนการกลุ่มคิดเป็นร้อยละ 75 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่า นักเรียนที่ได้รับการเรียนแบบปกติ ตลอดจนมีความ

คิดเห็นสอดคล้องกับผลการเรียนรู้

จากงานวิจัยข้างต้นจะพบว่า การเรียนแบบร่วมมือ สามารถนำไปใช้ในการเรียน การสอนได้ทั้งในระดับมัธยมศึกษา ระดับประถมศึกษา รวมถึงสามารถใช้ในการเรียนการสอน ในหลายๆ รายวิชา เช่น คณิตศาสตร์ ภาษาไทย สังคมศึกษา และภาษาอังกฤษ ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ส่วนใหญ่จะพบว่านักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่า นักเรียนที่เรียนแบบปกติ นอกจากนี้การเรียนแบบร่วมมือ ยังมีผลทำให้ นักเรียนมีความร่า เริงสนุกสนาน มีการแก้ปัญหา และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือของต่างประเทศ สรุปได้คือ

สลาวิน (Slavin . 1991) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับวิธีเรียนแบบร่วมมือ หลายรูปแบบ ทั้งในระดับโรงเรียนประถมศึกษา และมัธยมศึกษา จำนวน 67 ครั้ง เป็นการวัดผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียน ของนักเรียนเปรียบเทียบ กับการสอนแบบปกติ จากการศึกษา พบว่านักเรียนกลุ่ม ทดลองมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่า นักเรียนที่เรียนแบบปกติ 41 ครั้ง ไม่มีความแตกต่าง 25 ครั้ง และ นักเรียนกลุ่มทดลอง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติ 1 ครั้ง

นิโคล (Nichole . 1994) ได้ทำการวิจัยเรื่อง The Effect of Cooperative Learning on Student Achievement and Motivation in a high school Geometry class เพื่อศึกษา ผลการเรียนแบบร่วมมือ รูปแบบการแบ่งกลุ่มสัมฤทธิ์ และที่เรียนโดยวิธีบรรยายผลการทดลอง ปรากฏว่า นักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีเป้าหมาย มีความเชื่อมั่นใน ตนเอง มีขบวนการทางสติปัญญาสูงกว่า นักเรียนที่เรียนแบบบรรยาย

บัทเลอร์ (Butler. 1991) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบ ความสามารถเกี่ยวกับทักษะ การแก้ไขปัญหา และปฏิสัมพันธ์ภายในชั้นเรียนของนักเรียนระดับเกรด 6 ที่ได้รับการสอนโดย การเรียนแบบร่วมมือและการสอนตนเองด้วยคอมพิวเตอร์ ผลการวิจัยปรากฏว่า กลุ่มทดลอง มีปฏิสัมพันธ์ภายในชั้นเรียน และมีทักษะในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้ดีกว่า กลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

โนวาค (Novak . 1994) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ผลของการเรียนแบบร่วมมือที่ มีต่อ concept mapping ในการเรียน วิชาประสบการณ์วิชาชีพ โดยแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม ๆ ละ 30 คน กลุ่มควบคุมเรียนโดยวิธีเรียนแบบเดิม คือเรียนแบบบรรยาย อภิปราย

กลุ่มทดลองเรียนแบบร่วมมือ ผลการทดลองปรากฏว่า ไม่มีความแตกต่างระหว่าง 2 กลุ่ม ทั้งจากคะแนนการวัดมโนทัศน์ และคะแนนผลสัมฤทธิ์ แต่ข้อมูลในด้านคุณภาพ โดยการให้นักเรียนประเมินตนเองพบว่า ผู้เรียนมีทัศนคติในทางบวกกับการเรียนแบบร่วมมือ และการเรียนรู้เกี่ยวกับมโนทัศน์

เซตตี (Zetty . 1994) ได้ศึกษาวิจัยวิธีการสอนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD และเทคนิคจิกซอว์ ในการศึกษาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ระดับวิทยาลัย โดยผู้วิจัยได้ศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และระดับความวิตกกังวล ในการศึกษาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความวิตกกังวลของการสอนทั้งเทคนิค STAD และเทคนิคจิกซอว์สูงขึ้น แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบจิกซอว์สูงกว่า STAD ที่ระดับ นัยสำคัญ .01

รูล์ฟ (Rolf . 1995) ได้ศึกษาความพยายาม ในการนำการเรียนแบบร่วมมือไปใช้กับนักเรียนเกรด 7 ที่เรียนพื้นฐานวิชาคณิตศาสตร์ และศึกษาผลการนำไปใช้ จากโรงเรียนประถมศึกษาไปสู่โรงเรียนมัธยมศึกษา โดยการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณ ผลการทดลองปรากฏว่า ไม่มีหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่า การเรียนแบบร่วมมือทำให้ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนสูงขึ้น

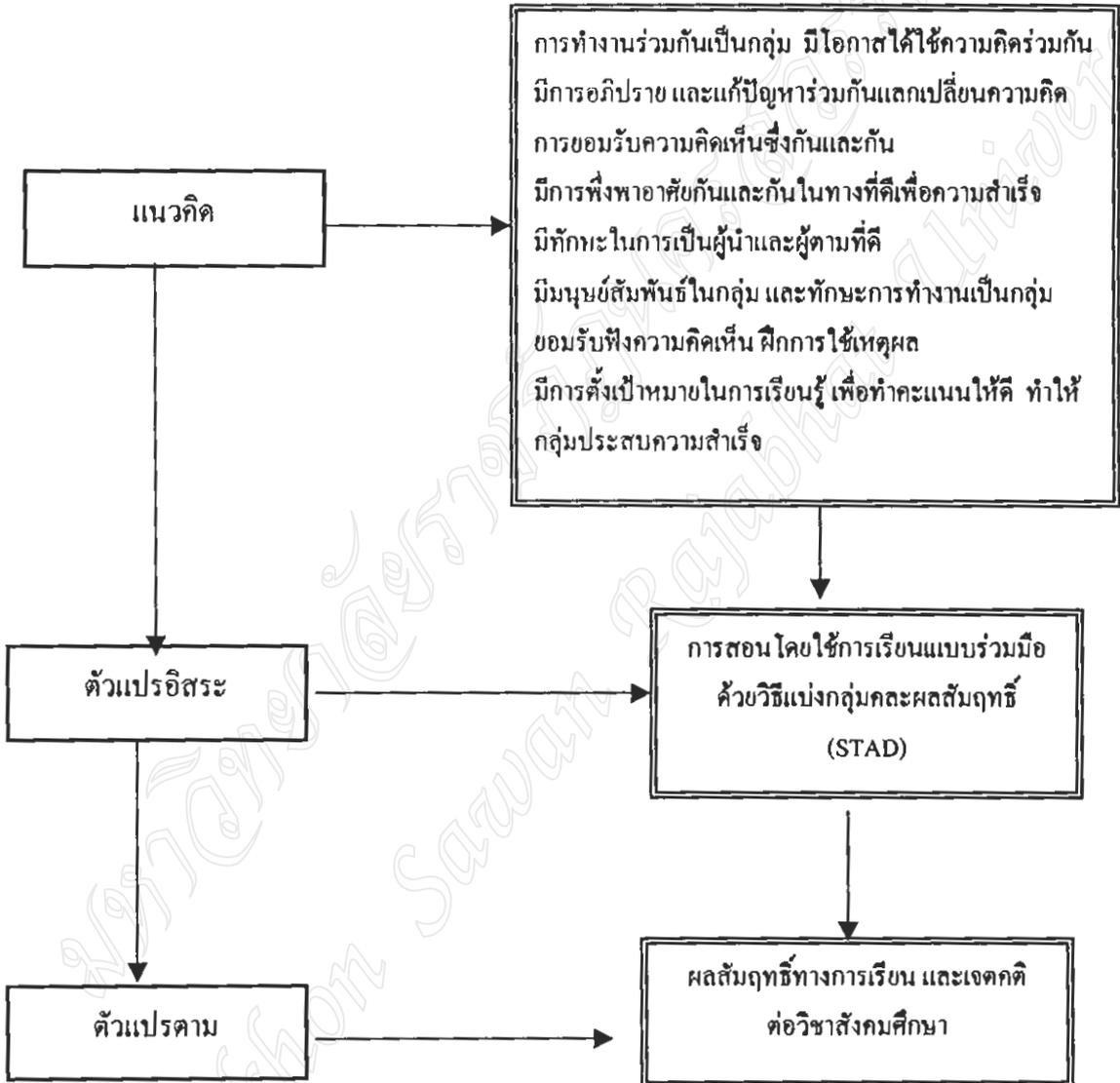
ไซดี (Zaid .1994) ได้ศึกษาผลการเรียนแบบร่วมมือ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์ และการจัดระเบียบในตนเองของนักเรียนเกรด 7 ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การเรียนแบบร่วมมือ จะดีกว่าการเรียนแบบเดิม และในการเรียนแบบร่วมมือผู้เรียนรู้สึกว่าคุณเองมีการจัดระเบียบในการเรียนมากขึ้นกว่าเดิม

برانคอฟ (Brancof . 1995) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ ในการเรียนทางคณิตศาสตร์ บรรยากาศในการเรียน และสิ่งที่มีอิทธิพลในการรับรู้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนจำนวน 129 คน พบว่า นักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือ มีผลสัมฤทธิ์สูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบการฟังบรรยาย

จากผลการวิจัยทั้งในประเทศ และต่างประเทศ แสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้การเรียนแบบร่วมมือ ในรูปแบบเทคนิคต่าง ๆ ในรายวิชาคณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา ทั้งในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ผลการวิจัยปรากฏว่า มีทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ไม่แตกต่าง ส่วนในด้านความรู้สึกรู้สึกของผู้เรียน ปรากฏว่า ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนแบบร่วมมือในวิชานั้น ๆ

กรอบความคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ ด้วยวิธีแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ วิธีการทำวิจัย ทำให้ได้กรอบความคิดในการวิจัย ดังที่แสดงไว้ในภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 กรอบความคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่าการเรียนแบบร่วมมือ เป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกันในรูปของกลุ่มเล็ก ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าการเรียนแบบปกติ นักเรียนจะช่วยสอนเพื่อนที่มีความสามารถด้านการเรียนน้อยกว่าตน มีการอภิปรายแสดงความคิดเห็น ช่วยเหลือและรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยาภรณ์ รัตนากรกุล (2536) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้เรียนแบบร่วมมือ ด้วยวิธีแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติ ดังเช่น ปาริชาติ จิตรจำ (2540) ซึ่งทำการวิจัยพบว่า การเรียนแบบร่วมมือ เพื่อพัฒนาสัมฤทธิ์ผล เจตคติ และทักษะการทำงานร่วมกัน ในวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนแผนกวิทย์-คณิต สูงกว่าแผนกภาษา และดาวคลี ศิริวาลย์ (2543) ได้ทำการวิจัย ผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียนจากการประยุกต์รูปแบบการเรียนแบบร่วมมือ จะมีทักษะทางสังคม ความรับผิดชอบ และการเรียนร่วมกันภายในกลุ่ม และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติ

จากหลักการแนวคิดและผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเชื่อว่า การเรียนแบบร่วมมือ ด้วยเทคนิคการแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ จะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติในการเรียนรู้ ของนักเรียนได้ระดับหนึ่ง จึงตั้งสมมติฐาน ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้การเรียนแบบร่วมมือ ด้วยวิธีแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ ในวิชาสังคมศึกษาสูงกว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติ
2. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้การเรียนแบบร่วมมือ ด้วยวิธีแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ มีเจตคติต่อวิชาสังคมศึกษาสูงกว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติ